

DEMİREL'LE SÖYLEŞİ'DEN(*)

F. Ertuğrul - “Sendikalaşmak istiyoruz. Genelde tüm kamu çalışanlarına, özelde de biz öğretmenlere toplupazarlık hakkı için savaşım veriyoruz. Bu savaşımımıza siz ve partiniz baştan beri destek verdiniz. Bunu teşekkürle karşılıyoruz. Bizim 24 Kasım'da yapacağımız etkinliklere de destek vereceğinizi umuyoruz. Avrupa öğretmenler sendikasına bağlı 1,5 milyon üyeli bir sendikanın öğretmen komisyonu geçende toplandı ve Türkiye'deki öğretmenlerin durumuyla ilgili kararlar aldı. Bu kararın bir örneğini Türkiye Başbakan'ına, bir örneğini de derneğimize gönderdi. Bir örnek de size takdim ediyoruz.

Dernekler Yasası'na göre; Öğretmenlerin kurulmuş bir derneğe girebilmeleri, Milli Eğitim Bakanı'nın iznine bağlı. Başvurularımıza karşın bakanlık bugüne değin gerekli izni vermedi. Bu konuda da bize yardımcı olmanızı bekliyoruz.”

Demirel - “Tabii ki bizim kendimize göre demokrasimiz olmaz. Bu zaman zaman tartışılmıştır. Her ülkenin kendine göre demokrasisi olur mu, olmaz mı? Bana göre olamaz. Demokrasi dediğiniz zaman bunun evrensel kaideleri vardır. Evrensel kaidelere uyulması asıldır. Hedefte demokrasi sisteminin gerçekleştirmek istediği şey, İnsan Hakları Beyannamesi'dir. İnsan Hakları Beyannamesi yazılmış, devletler

* Öğretmen ve eğitim sorunları, sendikal haklar konularında EĞİT-DER Yönetim Kurulu'nun 1989 Kasım ayındaki ziyareti sırasında yapılan söyleşiden bir bölümdür.

tarafından kabul edilmiş ve biz de kabul etmişiz. Birleşmiş Milletler Yasası'na girmiş. Avrupa İnsan Hakları Konvansiyoneline girmiş. Türkiye bunların hepsinde de taraf olarak altına imzasını koymuş. Uygar dünyanın, milyonlarca insanın ızdırabından sonra geliştirdiği bir noktada hem barışı muhafaza edebilmek hem de uygarlığı geliştirebilmek için vardığı yerden, biz geride kalamayız.

Avrupa'daki demokrasi nasılsa ülkemizdeki de ondan farklı olamaz. Bizim sıkıntılarımız var. Bizim sıkıntılarımız şudur; bizim denemelerimiz, bazı olaylar bu sıkıntılarımızı ortaya çıkardı. Bu olaylardan sonra biz bir ifrattan bir tefrite (karşıt uçların birinden ötekine) geldik. Aslında Türkiye'de kamu personelinin sendika hakkı vardı. Öğretmenlerin de sendika hakkı vardı. Askeri müdahale bunların hepsini kaldırdı. Şunun için kaldırdı. Türkiye'de anarşi oluyor. İnsan evinden çıkamıyor. Anarşiyi önlemenin tedbirleri olarak, bir seri tedbir getirdi. Bir zaman için parlamentoyu da kaldırdı, partileri ve sendikaları kaldırdı, pek çok şeyi ortadan kaldırdı. Daha sonra hadi yine demokrasiye dönüyoruz. Nasıl dönüyoruz demokrasiye? Demokrasiyi önce anarşinin sebebi sayıyorsun, sonra yine ona dönüyorsun. Bugünkü sancıkların çoğu, bu geçen 20-25 sene zarfında geçirdiğimiz tecrübelerdendir. Türkiye'de henüz hiç bir şey oturmamıştır ki siyaset büyük sıkıntılar içinde korunuyor. Bir güdümlü rejim başlatılmış, güdümlü rejim neticesiyle boğuşuyoruz. Bugün öğleden sonra yapılan -güven oylamasını kastediyor- işte öyle. Dünyanın hangi memleketinde %20 oyun önünde %65 sandalye var.

Biz demokrasiyi, onun müesseselerini bir nevi vitrin malzemesi haline getirmişiz. Ve bizim çırpınmalarımız da böylesine çarpık bir rejimin içinde dahi bunun imkânlarından yararlanarak bunu düzgün hale getirmektir. Barışçı yollardan giderek yapılacak işte budur. Meşru zeminin dışına çıkmadan.

Zihinlerde gerek TÖS'ün, gerek TÖB-DER'in tatbikatı var. Bu sendika, dernek, bunların geçmişteki icraatları, performansları mahkemelere intikal etmiştir. Mahkemeler ciltler dolusu iddianameler yazmıştır. Savunmalar alınmıştır. Bunlar kamuoyunun zihninde tazeliğini muhafaza ediyor. Efendim gerçek demokrasi dendiği zaman sendika kurma hakkı, hak arama yolları herkese açıktır. Demokrasi odur. Herkes uygarca, serbest sendika kurabilmeli. Hakkını arayabilmelidir. Toplusözleşme hakkı olmalıdır. Pazarlık gücü olmalıdır. Meslek kuruluşları, meslektaşlarının haklarını arayabilmelidir. Plüralizm (çok seslilik) budur. Türkiye sözde plüralisttir, yani çok sesli değildir. Sadece oya dayanan bir rejim vardır. Oy da aşıyor zaman zaman. Yani sandıktan sandığa kendini ispat eden bir kamuoyuyla bir yere varamayız. Varılamıyor da. Bugün onun acısı çekiliyor. Sesi çıkan meslek kuruluşlarının bulunmasını, bütün Avrupa'da olduğu gibi, sesi çıkan değişik yerlerin demokrasiye sahip çıkışı içinde olmasını, demokrasinin çok payandallı olmasını isteriz. Bu payandalardan birisi bel verirse öbürleri onu götürebilsin. Batı demokrasisinde memurlara, öğretmenlere hangi çeşit haklar sağlanıyorsa benim ülkemde de onlar sağlanmalıdır. Onun savunmasına da devam edeceğim. Yalnız şunu söyleyeyim bu savunmayı yaparken dahi çeşitli reaksiyonlara ben de muhatabım (ben de çeşitli tepkiler karşısında kalıyorum). Çünkü geçmişten gelen bir takım şeyler var. Bu haklar suistimal edilmiş midir (kötüye kullanılmış mıdır)? Edilmiştir. Edilmemiştir, diyenler de olacaktır. Yalnız hakkın suistimali, suistimal edeni bağlar. Hakkın cezalandırmasını gerektirmez. Yani hak cezalandırılmaz. Veya suistimal edilecek diye bir muhtemel (olası) suç ile bir takım haklar ortadan kaldırılamaz. Hukukun temel prensibi, olay olmayan yerde suç söz konusu olmaz. Hayali suçlamalar olmaz ve suçun genelliği olmaz. Suçun ferdiliği söz konusudur. Kişiselliği söz konusudur. Kim bu hakları suistimal etmişse onun yakasına yapışmak

varken, hakların yakasına yapışılmaz. Onlar kullanılmaz hale getirilmiştir. Aslında bu kolaydır. Ve böylece kamuoyuna dönülmüş, denilmiştir ki *“bunları yapıyoruz, neden? Sokağa çıkamıyordunuz işte. Sizi sokağa çıkar hale getirdik. Artık sabahtan evinden çıkan adam akşam evine dönebiliyor. Bunlar da olmayıversin”*. Hepinizden ricam şudur; Türkiye’de hiç bir şey olmamıştır sanmayın. Bir şeyler olmuştur. Bu hakları kullanacak olanlar için de söylüyorum. Onların da bu topluma bir güven telkin etmeleri lazım. Siyasetçi olarak bizim de görevimiz, bunları söylemektir. Biz kötülükleri savunamayız. *“Kim kötülük yaptı ise onun yakasına yapışın. Haklara dokunmayın”* demeye devam edeceğiz.

Haklar kalsın, haklar olsun.

Bütün bunları yaparken benim size teklifim, bir suçluluk psikozu içinde hareket edin demiyorum. Fakat halka güven verecek tarzda hareket etmeniz bizim işimizi de kolaylaştırır. Sizininki de kolaylaştırır. Güven nasıl verilecekse. Yani bunlardan rahatsız olmayın. Eskiden olduğu gibi bir TÖS, bir TÖB-DER korkusu içinizde varsa, onlar yeniden olmaz, onlar bir geçiş dönemiydi. Herkes kendi alanında tecrübe kazandı. İyi niyetli kişileri de incitmeden bir yolun tutulması lazımdır derim. Şahsi kanaatimi söylüyorum. Karşılıklı konuşuyoruz. Hak kullanılmasından rahatsız toplumla karşı karşıyayız.

Güvenlik meselesi de Türkiye’de siyasi iktidarın çok istismar ettiği bir konu oldu. Yani 40 katır mı, 40 satır mı gibi kendisini ibra etmek (aklamak) için kendi yaptığı işlerin halka kabul ettirilmesi için, “ses çıkarmayın, ağa şimdi gelir ha” gibi bir tehdit çok kullanıldı. Ardından da zincirleme anarşi yine gelir, 70-80 arasında neler olduysa onlar yine gelir. 70-80 arasında kimler varsa, ortalıkta ne varsa hepsini suçladılar. Biz onu epeyce yıktık. Yıkma da uğraşyoruz. Ben Türkiye’de hukukun üstünlüğünü savunuyorum. Hukukun üstünlüğü bir evrensel kavramdır.

Hoşuma gitse de gitmese de bazı şeyleri ona tabi tutmadan, hoşuma gidiyor gitmiyor diye tasnife tabi tutmadan evrensel olan neyse onu savunuyorum. Savunmaya da devam edeceğim. Binaenaleyh (bundan dolayı) Türkiye'deki bu sendikal haklarda Avrupa'daki sendikal hakları arıyorum. Orada neyse Türkiye'de de olsun. Biz de bunları kullanmaya alışalım. İyi ki onlar bunları yapıyorlar, kötü olsa onlar da bunları yapmazlar. Sadece bir nazari (soyut) mesele değildir, ameli (somut) bir meseledir. Topluma faydası var ki onun için orda bunlar yaşanıyor. Demokrasiyi tarif eden unsurlar arasına girmiştir. Bizim de bunları şu ya da bu zamanda ihya etmemiz (yeniden canlandırmamız) gerekiyor. 24 Kasım'da yapacağınız toplantıya burda olursam ben de gelirim. Burda olmazsam yine arkadaşlarımı gönderirim. Bizim varoluş sebebimiz üçtür;

- a- Halkımızın irade üstünlüğünü savunmak,
- b- Halkımız için hukukun üstünlüğünü savunmak,
- c- Halkımız için refahı savunmak.

Bunların 3'ü de birbirine bağlıdır. Sizin istekleriniz bu üçünün şumulüne (kapsamına), bizim meşguliyet sahamıza (uğraş alanımıza) girer.

Çok teşekkür ederim. Öğretmenlerin üye olabilmesini de mecliste dilendireceğiz. Meclisteki arkadaşlarıma söyleyeceğim.

F. Ertuğrul - "Hakların kötüye kullanılması konusunda bir iki şey söylemek istiyorum. Gerçekte Türkiye'de hakların kötüye kullanılması diye bir şey olmamıştır. Partilerin olmadığı gibi, diğer demokratik kuruluşların da olmamıştır. Onlar nasıl suçlu olmamalarına karşın, kapatılmışsa, örgütümüz TÖB-DER de kapatılmıştır. Askeri mahkemelerde yargılanmış, mahkûm edilmiştir. Arkadaşlarımız işkencelerden geçirilmişlerdir. Ama geçtiğimiz aylarda TÖB-DER davasında yargılanamayanlar, dosyaları ayrılanlar, sivil mahkeme-

lerde aynı suçlardan yargılanmışlar ve aklanmışlardır. Buna TÖB-DER Genel Başkanı ve diğer yönetim kurulu üyelerinin bir kısmı da dahildir. 12 Eylül'ün yanlış mahkemeleri TÖB-DER'lileri mahkûm ederken, aynı suçtan yargılanan kişileri sivil ve olağan mahkemeler aklamıştır. Bu da 12 Eylül hukukunun, hukuksuzluğunun ve insan haklarına aykırılığının çarpıcı bir örneğidir. TÖS ve TÖB-DER hiçbir zaman anarşinin nedeni olmamış, tam tersine mağduru olmuştur.

Halkımıza güven verme bakımından da hiç kimsenin bir kaygısı olmaması gerektiğine içtenlikle inanıyoruz. Biz sendikayı, toplupazarlık hakkını yalnızca öğretmenlerin ekonomik çıkarları için değil, halktan yana, çağdaş, laik, her kademedede parasız, adil ve tüm bireylerin yeteneklerini sonuna değin geliştirmeyi amaçlayan demokratik bir eğitim için de savunduk, savunuyoruz. Bu nedenle de sağlıklı bir yolda olduğumuza inanıyoruz. Dünyevi ve laik eğitimi savunurken bile dindar halkımızı karşımıza almamaya özen gösterdik, gösteriyoruz, onu incitmemeye çalıştık, çalışıyoruz. Ama laik eğitimin yokluğundan da en çok biz yakına geldik, yakınıyoruz.”

Demirel - “Ben geçmişte olan şeylerin doğrudur, yanlıştır tartışmasına girmek istemiyorum. Kamuoyunda ne bırakmıştır? Ona dikkatinizi çekerim. Kamuoyu hukuki inceliklere falan bakmaz. Birtakım intibalar (izlenimler) almıştır. Bu intibalar şöyle veya böyle, yanlış veya doğru fark etmez. Doğruyu savunanların tabii ki vicdanları rahattır. Ama madem ki, sizler yöneticisiniz, yönetim kadrosu işin siyasetine de dikkat etmelidir. Bazen çok haklı olursunuz, sizi haklı bulmazlar, bulmayabilirler. Sonra haklı çıkarsınız. Ama haklı olduğunuz meselelerde haksızlık görmüşseniz, onu teker teker bulup, teker teker her insana anlatmak imkânı yoktur. O zaman yapılacak şey, biraz daha yukardan yani bir takım lekeler kalmışsa, onu bir süngerle almak lazım. Zihinlerde, vicdanlarda şu veya bu sebepten bir takım şeyler kalmışsa, -bana göre kalmıştır- güven verin deyişimin sebebi o. Herkesin güven vermesi

luzım. Siyasi partiler dahil, kötülenen herkesin güven vermesi lazım ki suçluluk psikozu içine girerek değil, onu da söyledim. Yani vaktiyle yneltiymiş olan şeyleri kabullenerek değil, kabullenmezsiniz. Onu kabullenin falan dediğim yok. Ama halk bizim halkımızdır. Onların zihnine konmuş olanların karşısında evvela sizin kendinize güven isteyerek başlamak lazım. Diyelim ki, daha başlangıçta güvensizlikle karşı karşıya kalmayın, geçmişin teressbatıdır (tortularıdır) diyorum. Kimsenin kusuru değil, ama devir öyle getirmiş, öyle koymuştur.”

abece, Aralık 1989.